

ZPRÁVA 2005 O CHARAKTERIZACI OBLASTI POVODÍ ODRY

Úvodní zpráva

OLOMOUCKÝ KRAJ

Objednatel: Povodí Odry státní podnik, Varenská 49, 701 26 Ostrava 1

Obsah:

Úvod -----	2
Implementace Rámcové směrnice -----	2
Mezinárodní oblast povodí Odry -----	4
Závěr-----	6

Úvod

Směrnice 2000/60/ES Evropského parlamentu a Rady z 23. října 2000, ustavující rámec pro činnost Společenství v oblasti vodní politiky (dále jen Rámcová směrnice), v Mezinárodní oblasti povodí Odry na území České republiky, Polské republiky a Spolkové republiky Německa vychází ze strategického záměru zachování vodního bohatství, které je pro veškerý život nenahraditelným přírodním zdrojem.

O přijetí směrnice rozhodla jednak skutečnost, že v mnoha zemích a oblastech světa je již v současné době nedostatek kvalitních vodních zdrojů limitujícím faktorem jejich dalšího rozvoje, a jednak se vytváří trvalý trend zhoršování stavu vodních zdrojů a zvyšování jejich ohrožení, dokonce až v globálním měřítku.

Zásada trvale udržitelného rozvoje, důsledně promítnuta do oblasti vodních zdrojů, vyžaduje, aby ochrana těchto zdrojů i jejich šetrné využívání byla jednotně řízena na co největším území, nejlépe v rámci přirozeného povodí velkých toků, bez ohledu na státní, či jiné administrativní hranice.

Trvale udržitelný rozvoj vodních zdrojů se tak stává problémem nadnárodním, úspěšně řešitelným pouze v homogenním právním a ekonomickém prostředí.

Vodní sektor tvoří významnou část politiky životního prostředí Evropské unie. Vodní politika se vyvíjela v průběhu posledních třech desetiletí. Prostřednictvím *Environmentálních akčních programů* byly vytýčeny prioritní problémy při snižování znečištění vod a zlepšování kvality přírodních vod. Protože řešení časem vyústilo ve velký počet specificky zaměřených směrnic a rozhodnutí, byla v průběhu 90. let vypracována Rámcová směrnice, která nahlíží na vodní hospodářství komplexně a zahrnuje péči o vodu ve všech jejích formách. Rámcová směrnice se stala nejkomplexnější částí vodní legislativy EU a postupně nahradí řadu dosud platných směrnic. Zároveň se stane hnací silou v oblasti vodní politiky po následujících téměř 25 let (do roku 2027).

Implementace Rámcové směrnice

Požadavky Rámcové směrnice, týkající se plánování v oblasti vod, jsou v České republice legislativně ošetřeny zákonem č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon), ve znění pozdějších předpisů a vyhláškou Ministerstva zemědělství České republiky č. 140/2003 Sb., o plánování v oblasti vod, která nabyla účinnost 1. července 2003.

Odbor vodohospodářské politiky Ministerstva zemědělství a Odbor ochrany vod Ministerstva životního prostředí vydaly společný Metodický návod o úpravě postupu při plánování v oblasti vod v roce 2004. Tímto návodem se ukládají obsahové a termínové povinnosti přímo řízeným subjektům (státní podniky Povodí, VÚV T.G.M. a AOPK) tak, aby byly splněny požadavky čl. 5 odst. 1 Rámcové směrnice – zpracovat analýzu charakteristik oblastí povodí, vyhodnocení dopadů lidské činnosti na stav povrchových a podzemních vod a zpracovat ekonomickou analýzu užívání vody pro každou z národních částí mezinárodních oblastí povodí ležících na území ČR (souhrnně nazváno jako „charakterizace oblasti povodí“) - a požadavky čl. 15 odst. 2 Rámcové směrnice - podat souhrnné zprávy o těchto analýzách.

Zákon o vodách vymezuje na území ČR 8 oblastí povodí, ve kterých je odpovědnost za zpracování budoucích plánů i přípravných prací rozdělena mezi jednotlivé správce povodí - státní podniky Povodí - v souladu (až na výjimky) s jejich územní působností. Metodický návod stanoví, že do 15. listopadu 2004 zabezpečí správci povodí zpracování úplných zpráv za každou jednotlivou oblast povodí a VÚV T.G.M. pak do 22. prosince 2004 sestaví 3 zprávy za zmíněné národní části mezinárodních oblastí povodí (jinak i jako Souhrnná zpráva za ČR).

Zpracování výše uvedených analýz oblastí povodí je přípravnou etapou k vytvoření plánů oblastí povodí podle Rámcové směrnice o vodní politice. Tato etapa je zaměřena na vymezení a inventarizaci vodních útvarů, vlivů, které na ně mohou působit, první fázi ekonomické analýzy a mezi nejvýznamnější výstupy této etapy patří identifikace tzv. rizikových vodních útvarů, tj. útvarů, které pravděpodobně nedosáhnou v roce 2015 (kdy končí první cyklus realizace plánů povodí) dobrého stavu, pokud nebudou přijata příslušná opatření. Výsledky této etapy budou sloužit jako významný podklad pro další práce při přípravě plánů oblastí povodí, pro monitoring, další hodnocení a většina z nich bude promítnuta i do plánů oblastí povodí. Tato etapa je ukončena podáním zpráv, a to jak nadřízeným orgánům v ČR, tak formalizovanou zprávou pro Evropskou komisi (EK). Kromě toho Česká republika spolupracuje s Mezinárodními komisemi pro ochranu Labe, Odry a Dunaje a tyto komise, ve spolupráci s jednotlivými zeměmi, připravují souhrnné zprávy za jednotlivé mezinárodní oblasti povodí. I proto, že požadavky EK na formální podobu zprávy v této době zahrnují pouze osnovu (která byla schválena na poradě vodních ředitelů v prosinci 2003 a k dispozici byla až začátkem ledna 2004), podoba jednotlivých zpráv, připravovaných mezinárodními komisemi, se liší.

Většina oblastí povodí, vymezených na základě zákona o vodách, zahrnuje území, která patří do dvou mezinárodních oblastí povodí, podle Rámcové směrnice. Podle této směrnice však národní zprávy (a tím spíše souhrnné zprávy za mezinárodní oblasti povodí) jsou vymezeny hydrologicky, a to podle příslušnosti k mezinárodní oblasti povodí. Z tohoto důvodu bylo při vydání metodického návodu rozhodnuto, že maketa zprávy v ČR bude jednotná a bude členěna podle požadavků EK. Všechny státní podniky Povodí budou zprávy za jednotlivé oblasti povodí (ve smyslu zákona o vodách) zpracovávat jednotně a úkolem VÚV T.G.M. bude výsledky zpráv v krátkém termínu asi jednoho měsíce zpracovat do tří souhrnných zpráv za jednotlivé mezinárodní oblasti povodí podle požadavků EK, ale zároveň i se zohledněním požadavků mezinárodních komisí pro ochranu Labe, Dunaje a Odry.

Protože v současné době bylo v Evropě identifikováno 123 národních částí oblastí povodí a 34 mezinárodních oblastí povodí, bude těžiště zpráv pro EK i pro mezinárodní komise spočívat zejména v poskytnutí dat – geografických vrstev a atributových tabulek – v předepsané formě. Textové části zpráv budou omezeny na minimum a budou zejména popisovat postupy zpracování analýz. Členské státy jsou zároveň povinny uchovávat všechny základní informace a na vyžádání je poskytnout EK. Z tohoto důvodu (a také aby bylo možno sestavit reprezentativní zprávu na mezinárodní úrovni) musí být předkládané zprávy za oblasti povodí ČR, zpracovávané jednotlivými státními podniky Povodí, poněkud širší než zprávy mezinárodní.

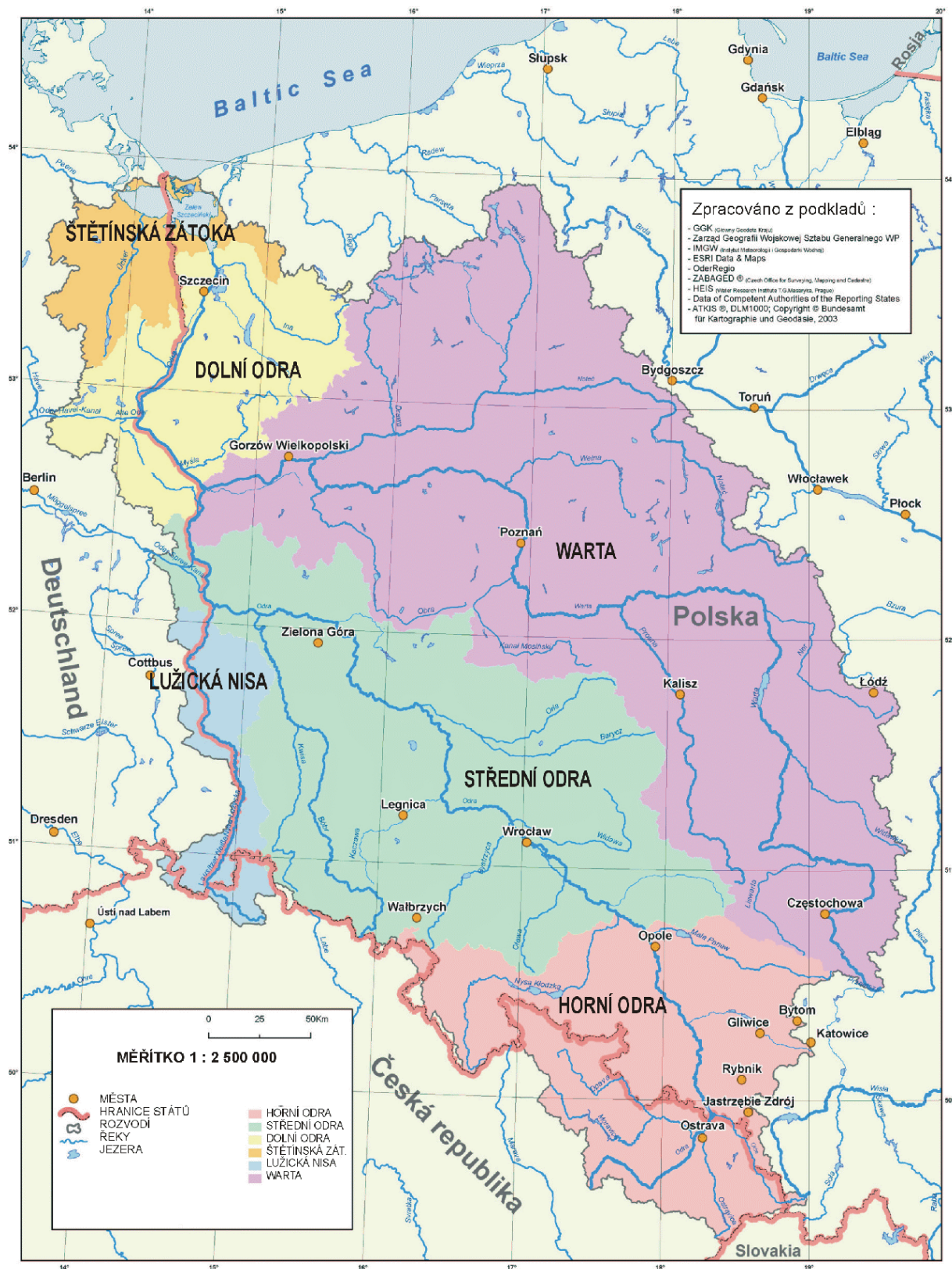
Mezinárodní oblast povodí Odry

V souladu s Rámcovou směrnicí se státy, na jejichž území se povodí Odry nachází (Česká republika, Polská republika a Spolková republika Německo) dohodly na vytvoření společné Mezinárodní oblasti povodí, v jejímž rámci budou společně koordinovaným způsobem plnit úkoly směrnice.

Mezinárodní oblast povodí Odry hraničí na jihu s Mezinárodní oblastí povodí Dunaje, na jihozápadě s Mezinárodní oblastí povodí Labe, na severozápadě s Oblastí povodí Warnow-Peene a na východě s Mezinárodní oblastí povodí Visly. Celková délka Odry od pramene k ústí činí 854,3 km a s přiřazením menších toků je plocha celého jejího povodí 122 512 km². Na území Polska se nachází 106 821 km², na území České republiky 6453 km² a na území Německa 5 587 km². Povodí Odry je na jihu ohraničeno horskými masivy Krkonoš, Jeseníků a Moravskoslezských Beskyd, na severu území spadá do rozsáhlé nížinné oblasti povodí největšího oderského přítoku Warty a povodí dolní Odry. Z hlediska nadmořské výšky je celé území povodí členěno tak, že 21,4 % území se nachází ve výšce přes 300 m n.m., 54,6 % ve výšce 100 – 300 m n.m. a 24 % ve výšce do 100 m n.m. Extrémní hodnoty průměrných ročních srážek dosahují v horských masivech až 1400 mm za rok, roční průměr za celé povodí činí 533 mm. Průtokový režim, vyjádřený poměrem minimálních průtoků k povodňovým, vykazuje v horských oblastech poměr 1 : 2000, zatímco v ústí už jen 1:20. Průměrný dlouhodobý roční odtok z povodí činí $18,5 \cdot 10^9 \text{ m}^3$.

Současně s vymezením mezinárodní oblasti povodí Odry bylo vymezeno jejích šest tzv. *koordinálních* oblastí - Horní Odra, Střední Odra, Lužická Nisa, Warta, Dolní Odra a Štětínská zátoka. (Vymezení oblastí je patrné z obr. č. 1.) Oblast Horní zahrnuje na českém území ostarvsko-karvinskou kamenouhelnou pánev, která na severu přechází do rybnické pánve na polském území, na kterou dále navazují velké aglomerace měst Kądzierzyn – Koźle a Opole s jejich průmyslovým zázemím. Ve vazbě na tento základní surovinový zdroj došlo v celé této oblasti v 2. polovině 19. století k prudkému rozvoji průmyslu, zejména hutního, energetického, chemického a strojírenského, provázeného vysokou koncentrací obyvatelstva a rozvojem dopravy. Průmysl i obyvatelstvo zde kladou vysoké nároky na vodní hospodářství. Především to jsou vysoké požadavky na vodní zdroje, značně převyšující jejich přirozenou kapacitu. V počátečním extenzivním období hospodářského rozvoje území byly nároky na zdroje pokryty výstavbou umělých vodních zdrojů – údolních nádrží. Vysoká potřeba pitné a užitkové vody se promítá do velkého množství odpadních vod, které jsou díky charakteru místního průmyslu velmi znečištěné. Aby voda a vodní hospodářství nelimitovalo další rozvoj území, došlo k poměrně rozsáhlé výstavbě čistíren odpadních vod, zavádění moderních způsobů hospodaření vodou a násobného využívání vody.

Obr.č.1: Vymezení Koordinačních oblastí v rámci Mezinárodní oblasti povodí Odry

Závěr

Realizace programů opatření k dosažení cílů Rámcové směrnice, které celý proces plánování završí, ponese sebou vedle nesporných pozitivních přínosů i negativní dopady na každého občana a společnost tím, že dojde

- k různým omezením při využívání území
- k cenovým úpravám vodohospodářských služeb
- k nebývalému zatížení obecního, regionálního i státního rozpočtu po dobu realizace programů opatření k dosažení cílů.

Je nutno si ale uvědomit, že tato negativa jsou splácením dluhů předchozích generací, a jsou vyvážená dosaženou civilizační úrovní celé společnosti. Občanská veřejnost má právo a bude mít také příležitost spolurozhodovat zejména v případě programů opatření z hlediska věcného i časového.

Za vodní politiku a dosažení cílů v duchu Rámcové směrnice jsou odpovědní vlády jednotlivých členských zemí a ty také zajistí potřebnou a optimální formu účasti veřejnosti na nich. Celý tento dlouhodobý proces je věcně rozdělen na ucelené termínové etapy:.

- Do roku 2003 – sblížení legislativy – transformace Rámcové směrnice do národní legislativy
- Do roku 2004 – vymezení oblastí povodí a určení kompetentních míst (odpovědných za plnění WFD)
- Do roku 2005 – analýza současného stavu
- Do roku 2006 – úprava národních monitorovacích sítí, příprava programů monitoringu; zahájení monitorování
- Do roku 2009 – vypracování a veřejné projednání programů opatření k dosažení cílů WFD a jejich zahájení
- Do roku 2012 – kontrolní zpráva monitoringu o efektivnosti programu opatření
- Do roku 2015 – dosažení dobrého stavu vod na území EU

Po úvodních etapách, končících analýzou současného stavu, se zavádí šestiletý cyklus.

Předkládaná Zpráva 2005 o *charakterizaci oblastí povodí Odry* představuje etapu zabývající se analýzou současného stavu, na jejímž základě lze pokračovat v navazujících krocích.